

Моравія та Сілезія крізь призму безробіття

ПАВЛІНА ПЕЛЛЕСОВА*

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано проблеми, пов'язані з безробіттям у регіонах Моравії та Сілезії в Чехії. Проаналізовано проблеми за допомогою вікової та освітньої структур населення, тобто структуру сектора. Результати аналізу свідчать про те, що така структура, так само як і структура населення регіонів, демонструють такі ж тенденції, як і Чехія в цілому. За освітою структура населення регіонів відображає попередню орієнтацію краю у вугільній та видобувній галузі і тому має низку проблем, пов'язаних зі структурним безробіттям унаслідок реструктуризації регіонів. Рівень безробіття в регіонах перевищує середній рівень по країні, в окремих сферах – навіть удвічі. Крім того, аналіз виявив, що рівень зарплати в регіонах порівняно з Чехією в цілому є однаковим в окремих галузях, але з'являються розбіжності. Розв'язанням цієї проблеми може стати зростання інтересу зарубіжних інвесторів до регіонів, а саме у промисловості.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Чехія, Моравія, Сілезія, населення, структура, рівень економічної активності, освіта, трудова сила, зайнятість, рівень безробіття, економічно неактивне населення, галузь, відділення, вільні робочі місця.

На сьогодні регіон Моравії та Сілезії налічує 12,4 % населення Чехії. Враховуючи вікову структуру, він має найбільшу кількість мешканців у Чехії та в регіоні у продуктивному віці, приблизно 70–71 %. Рівень економічної активності населення краю Моравії та Сілезії (РМС) має тенденцію до зменшення, як і населення в цілому. У 1999–2006 рр. рівень економічної активності зменшився з 60,99 % до 59,4 % у Чехії та в регіоні – з 59,16 % до 57,30 %. Це збільшення було вищим серед чоловіків, ніж серед жінок (табл. 1

* Павліна Пеллєсова — доктор, професор Школи управління бізнесом в Карвінському Сілезькому університеті (Опав), заступник голови Інституту післядипломної освіти. Викладає дисципліни: мікроекономіка, макроекономіка, економічна політика, прикладна економічна політика та ін.

та рис. 1). Існує така сама тенденція стосовно трудової сили (табл. 2). Кількість економічно неактивного населення (населення до завершення навчання та населення у післяпродуктивному віці) поступово зростає у Чехії та в регіоні – на рис. 2 та в табл. 3 представлено тенденцію.

Таблиця 1

Рівень економічної активності %¹

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Чехія	61,0 0	60,4 0	60,0 0	59,8 0	59,4 0	59,2 0	59,4 0	59,3 0
Чоловіки	69,8	69,3	68,7	68,4	68,7	68,6	69,8	69,3
Жінки	51,6	50,9	50,8	50,5	50,6	50,5	51,6	50,9
Регіон Моравії та Сілезії	59,2 0	58,6 0	58,6 0	58,7 0	58,0 8	57,6	58,5 0	57,3 0
Чоловіки	67,1	67,3	66,2	65,7	66,1	65,7	67,1	67,3
Жінки	50,6	50,6	50,4	50,1	51,3	49,5	50,6	50,6
За віком:								
15–19 років	19,3	12,2	11,2	8,5	9,8	8,0	10,1	9,9
20–24 років	67,4	70,1	69,8	65,1	62,9	60,8	58,1	56,8
35–39 років	92,3	92,4	93,2	93,1	91,1	93,0	93,5	92,1
45–49 років	90,1	89,6	90,4	92,2	91,5	88,5	92,2	92,6
60–64 років	10,2	9,7	12,2	14,9	10,9	10,5	14,2	14,5
За освітою:								
Початкова освіта	25,5	23,5	23,2	22,2	21,7	21,2	22,4	21,8
Неповна середня освіта	69,9	69,4	69,2	70	68,8	67,1	67,1	66,3
Середня освіта	68,4	69,2	68,9	68,9	66,7	66,8	67,7	65,6
Вища освіта	77,5	77,5	79,7	79,6	78,9	77,7	80,0	74,2

¹Джерело: <http://www.czso.cz/xt/edicniplan.nsf/p/13-8101-07>

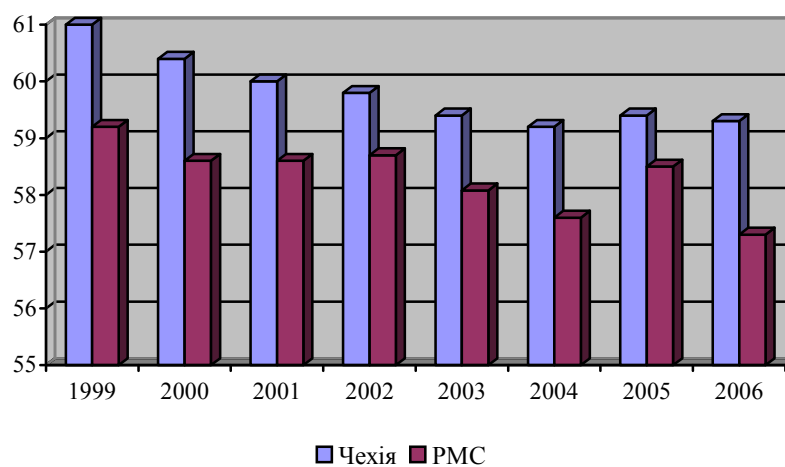

Рис. 1. Рівень економічної активності в Чехії та в РМС, у %²

Таблиця 2

Трудова сила (тис. осіб)³

		всього	жінки
1999	Чехія	5218,2	2312,6
	Моравія та Сілезія	623,4	275,9
2000	Чехія	5186,1	2298,8
	Моравія та Сілезія	619,4	276,1
2001	Чехія	5146,0	2278,7
	Моравія та Сілезія	616,2	273,8
2002	Чехія	5139,1	2269,4
	Моравія та Сілезія	618,9	275,5
2003	Чехія	5132,3	2271,5
	Моравія та Сілезія	615,0	275,5
2004	Чехія	5132,5	2268,2
	Моравія та Сілезія	611,7	274,2

² Джерело: www.czso.cz

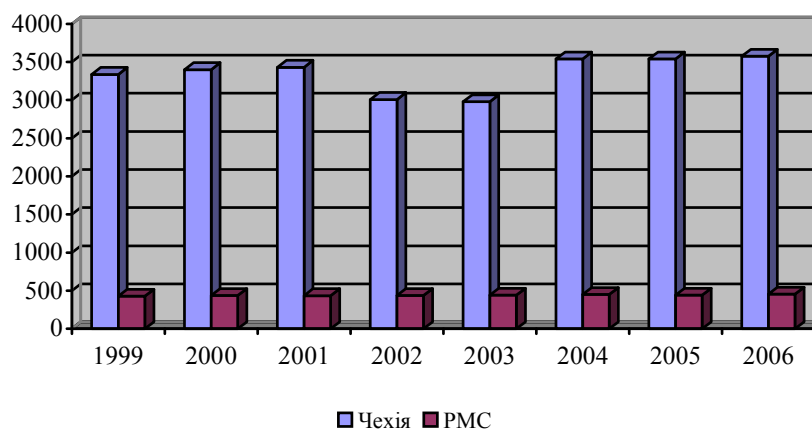
³ Джерело: www.czso.cz

2005	Чехія	5174,2	2282,0
	Моравія та Сілезія	622,0	281,3
2006	Чехія	5199,4	288,4
	Моравія та Сілезія	610,0	271,1

Таблиця 3

Економічно неактивне населення (тис. осіб)⁴

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Чехія	3337,10	3400,30	3431,40	3007,70	2977,70	3540,8	3541,5	3574,0
Моравія та Сілезія	430,40	437,80	436,10	436,2	443,8	449,9	442,1	454,1

Рис. 2. Економічно неактивне населення в Чехії та РМС⁵

Структура населення за освітою згідно з переписом населення відображає попередню структуру краю за секторами, в основному представлену видобувною галуззю. Це пояснює той факт, чому більшість населення має базову чи середню освіту. Ця ситуація поступово

⁴ Джерело: <http://www.risy.cz/index.php?pid=508&language=CZ&kraj=>

⁵ Джерело: <http://www.risy.cz/index.php?pid=508&language=CZ&kraj=>

змінюється. Зростає кількість населення з університетською освітою (з 2006 року кількість у РМС не змінювалася) (табл. 4, рис. 3, рис. 4).

Таблиця 4

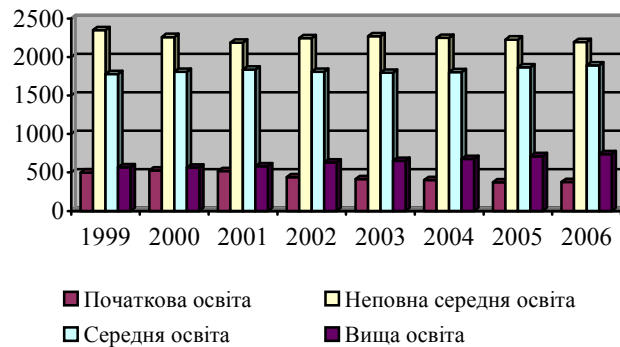
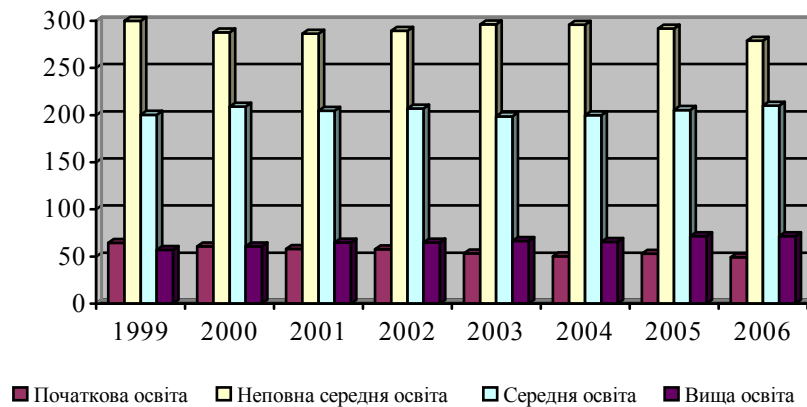
Трудова сила за освітою (тис. осіб)⁶

		Початкова освіта	Неповна середня освіта	Середня освіта	Вища освіта
1999	Чехія	499,20	2349,50	1777,90	569,10
	РМС	64,40	300,00	200,40	57,10
2000	Чехія	527,10	2258,90	1809,30	564,9
	РМС	60,70	287,90	209,20	60,80
2001	Чехія	517,00	2186,30	1835,10	581,8
	РМС	58,00	286,40	204,70	64,80
2002	Чехія	439,60	2245,00	1808,5	628,90
	РМС	57,60	289,50	206,90	64,70
2003	Чехія	413,40	2267,90	1795,20	652,60
	РМС	53,40	296,40	198,70	66,40

Закінчення табл. 4

		Початкова освіта	Неповна середня освіта	Середня освіта	Вища освіта
2004	Чехія	400,70	2250,30	1804,70	675,00
	РМС	50,20	296,00	200,00	65,50
2005	Чехія	370,40	2225,50	1866,50	711,20
	РМС	52,80	291,90	205,50	71,70
2006	Чехія	375,30	2194,70	1892,00	736,80
	РМС	49,30	279,00	210,00	71,70

⁶ Джерело: www.mpsv.cz

Рис. 3. Трудова сила за освітою (тис. осіб) в Чехії⁷Рис. 4. Трудова сила за освітою (тис. осіб) у РМС⁸

Із загального безробіття у Чехії у період, що розглядається, на РМС припадала приблизно така сама частка, близько 11 % (1999 – 11,1 %, 2006 – 11,6 %). Рівень безробіття в окремих секторах національної економіки змінився у 1990 роках. Цей рух можна побачити у табл. 5 – частка зайнятості за 1990–2006 рр. у базовому та вторинному секторах зменшилася з 15,3 % до близько 4 %, а в третинному секторі – зросла з 42,8 % до 56 %. Структурні зміни, що відбуваються, представлено далі кризь призму звільнених, і це створює додатковий тиск на

⁷ Джерело: власне.⁸ Джерело: власне.

зайнятність у третинному секторі. Його ємність є досить суттєвою, але, не зважаючи на це, РМС належить до регіонів з одним з найнижчих рівнів зайнятості в секторі послуг (близько 15 тис. осіб у 2006 році – табл. 6). Розв'язання проблеми безробіття звільнених працівників вимагає створення нових робочих місць, особливо у малих та середніх підприємствах.

Таблиця 5

Структура зайнятості за секторами – % (частка)

		Базовий сектор	Вторинний сектор	Третинний сектор
1999	Чехія	15,3	41,9	42,8
	Моравія та Сілезія	–	–	–
2000	Чехія	6,6	39,3	54,1
	Моравія та Сілезія	3,3	43,8	52,8
2001	Чехія	4,8	40,0	55,2
	Моравія та Сілезія	2,6	43,6	53,7
2002	Чехія	4,8	39,6	55,6
	Моравія та Сілезія	2,8	43,5	53,7
2003	Чехія	4,5	39,4	56,1
	Моравія та Сілезія	3,1	45,0	52,0
2004	Чехія	4,3	39,2	56,5
	Моравія та Сілезія	3,0	44,8	52,1
2005	Чехія	4,0	39,5	56,5
	Моравія та Сілезія	3,1	42,6	54,3
2006	Чехія	3,5	40,6	56,0
	Моравія та Сілезія	–	–	–

Таблиця 6

Структура зайнятості за секторами (тис. осіб)⁹

		Сільське господарство	Промисловість та будівництво	Послуги
1999	Чехія	247,30	1468,80	3046,70

	Моравія та Сілезія	17,70	203,20	321,50
2000	Чехія	240,70	1429,40	3059,10
	Моравія та Сілезія	17,40	189,50	322,90
2001	Чехія	225,10	1892,60	2607,40
	Моравія та Сілезія	14,00	230,10	283,60
2002	Чехія	227,90	1888,30	2645,00
	Моравія та Сілезія	14,00	233,20	288,30
2003	Чехія	213,10	1863,40	2655,40
	Моравія та Сілезія	16,00	235,90	272,40
2004	Чехія	202,30	1844,60	2658,50
	Моравія та Сілезія	15,90	234,30	272,50
2005	Чехія	189,40	1880,50	2692,50
	Моравія та Сілезія	16,50	228,40	290,70
2006	Чехія	181,70	1929,40	2716,00
	Моравія та Сілезія	14,60	236,20	286,10

Ми розподілили підприємства на нефінансові, фінансові та урядові інститути, домашні господарства та неприбуткові інститути, що надають послуги державним господарствам; найбільша кількість зайнятих є у нефінансових інституціях, а найменша – у неприбуткових організаціях; збільшення безробіття у приватних національних організаціях видається «загрозливим», воно створє умови ведення бізнесу в Чехії. Якщо ми порівняємо приватний та державний сектори, зайнятість у приватному секторі є вищою, але має тенденцію до зниження. З іншого боку, в приватному секторі (що перебуває під іноземним контролем) спостерігається тенденція до зростання.

⁹ Джерело: <http://www.risy.cz/index.php?pid=508&language=CZ&kraj=>

Таблиця 7

Зайняті в національній економіці за галузями, тис. осіб¹⁰

Показник	2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	всього	жінки	всього	жінки	всього	жінки	всього	жінки	всього	жінки	всього	жінки	всього	жінки
Зайнятих усього	4731,6	2055,9	4727,7	2053,7	4764,9	2064,5	4733,2	2047,0	4706,6	2043,5	4764	2058,5	4828,1	2086,1
За галузями														
А 01 Сільське господарство, полювання та пов'язані види діяльності	190,2	66,2	177,8	58,8	184,2	62,8	172,1	57,4	162,9	55	151	52,1	178,3	57,6
А 02 Лісне господарство та пов'язані види діяльності	50,5	10,3	47,4	8,7	43,7	8,1	41,1	8,3	39,4	6,9	38,7	5,9	—	—
С Видобуток природних копалин	70,4	10,4	67,1	13,1	61,1	8,6	53,3	6,7	58,6	6,9	49,3	5,6	54,9	7,3
D Виробництво	1281,5	500,8	1310,4	504,4	1318,2	502	1294,3	495,9	1274,2	487,9	1296	483,6	1361,5	505,9
Е Виробництво та постачання електроенергії, газу, води	77,5	17,5	87,3	21,8	83,8	20,6	77,1	16,1	76,2	14,9	76,6	17	76,7	16,7
Ф Будівництво	439	36,5	427,7	41,5	425,2	36,7	438,7	33,4	435	33,6	459	38,7	436,3	33,3

¹⁰ Джерело: <http://www.risy.cz/index.php?pid=508&language=CZ&kraj=>

G Торгівля; ремонт транспортних засобів та продуктів персонального споживання	612,9	328	604,9	327,6	619,8	331,3	627,8	326	630,9	323,2	615	322,6	613,6	327,2
H Готельний бізнес	156,3	89,9	158,7	89	170,5	94,2	170,7	94,9	174,8	92,9	182	97,4	187,0	102,4
I Транспорт, зберігання, зв'язок	373,2	117,4	362,6	111,7	367,6	109,7	358,8	110,4	364	118	360	110	361,0	101,7
J Факторинг	99,6	65,7	101,4	59,8	95,2	55,8	96,3	62,1	93,6	60,8	96,5	58,6	321,3	136,3
K Діяльність, пов'язана з власністю та діловими операціями	266	119,2	256	109,4	269,1	121,9	284,9	129,1	281,5	122,5	288	125,8	325,6	155,3
L Державне управління та оборона; обов'язковий соціальний захист	342,9	136,8	339,3	139,2	325,7	139,7	331,9	139,2	322,5	142,9	333	154,7	287,6	214,9
M Освіта	298,9	228,7	300	226,2	309,1	232,4	287,8	218,5	279	215,5	297	225,8	329,9	264,8
N Охорона здоров'я, соціальні послуги; ветеринарні послуги	290,7	232,1	304,3	241,1	304,2	240	306,9	242,4	323,6	261,5	328	260,1	193,0	99,7

О Інші державні, соціальні та індивідуальні послуги	175,8	92,6	178,2	99	179,4	96,3	185,1	101,6	184,4	96,8	190	96,7	613,6	327,2
Р Персонал, найнятий домашніми господарствами	1,7	1,6	1,3	1,1	3,3	3,1	4,3	3,5	3,2	3,1	3,2	2,7	3,5	2,9
Q Екстериторіальні організації та асоціації	2	1,1	0,8	0,3	1,1	0,4	0,9	0,6	1	0,7	0,7	0,5	1,5	0,8
Не відомо	2,4	1,1	2,6	0,9	3,8	0,9	1,2	0,7	1,2	-	1,5	0,5	0,9	0,8

Таблиця 8
Зайнятість у національній економіці за галузями, тис. осіб у РМС ¹¹

Роки	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Кількість зайнятих, загалом	542,6	530,5	532,9	536,5	524,3	522,7	535,6	536,9
Галузі	-	-	-	-	-	-	-	-
A 01 Сільське господарство, полювання та пов'язані види діяльності	14,1	12,6	9,1	10,7	11,2	11,1	12,3	11,4
A 02, B Лісне господарство, рибальство, рибне господарство	3,6	4,7	4,9	4,2	4,8	4,8	4,2	3,2
C Видобування	38,0	32,0	29,9	27,7	23,9	28,1	22,0	23,8
D Промисловість	157,2	149,5	154,7	154,1	157,8	153,9	147,9	158,4
E Постачання електрики, газу та води	8,0	8,0	7,6	10,4	9,6	8,2	11,1	9,6
F Будівництво	47,5	42,9	39,9	41,1	44,7	44,1	47,3	44,4
G Торгівля, ремонт машин та домашніх приладів	63,0	71,2	65,9	67,0	62,1	62,0	67,0	69,1
H Готелі та ресторани	15,9	13,7	16,2	18,5	21,2	19,4	19,2	16,2

I Транспорт, зберігання та зв'язок	41,5	45,1	43,1	40,7	36,9	36,1	36,2	40,9
J Фінансове посередництво та страхування	9,4	9,5	9,1	7,5	6,1	6,9	8,2	7,4
K Нерухомість, оренда та ділові послуги	21,5	19,9	22,1	24,2	22,0	22,0	26,9	27,1
L Державне управління та оборона; обов'язковий соціальний захист	35,5	33,6	37,7	37,2	35,8	34,4	37,4	30,9
M Освіта	36,8	36,1	37,4	36,5	32,4	32,1	36,0	35,3
N Охорона здоров'я, соціальні послуги	32,1	34,3	36,9	39,2	37,9	39,0	40,6	39,7
O Інші державні, соціальні та індивідуальні послуги	17,8	16,1	17,9	17,4	17,7	20,0	18,8	19,1
P Домогосподарства з найнятими працівниками	—	—	—	—	—	0,5	—	—
Q Екстра-територіальні організації та служби	—	—	—	—	—	—	—	—
Не визначено	—	0,8	—	—	—	—	—	—

¹¹ Джерело: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statisticke_rocenky_ceske_republiky <http://www.czso.cz/xt/edicniplan.nsf/p/13-8101-07>

Стаття надійшла до редакції 13.05 2008